ਪਾਠ-12

ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ! ਸੁਮਨ (ਲੇਖਕ-ਤਰਸੇਮ)

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਉੱਤਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੳ. ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ ਉੱਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ਉੱਤਰ : ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ ਉੱਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਮੌਸਮ, ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮਨਮੋਹਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅ. ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਮਨ ਨੇ ਦੂਰਬੀਨ ਨਾਲ਼ ਕੀ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ?
ਉੱਤਰ : ਕਰਨ ਨੇ ਦੂਰਬੀਨ ਨਾਲ਼ ਪਹਾੜਾਂ ਉੱਤੇ ਸੋਹਣੇ ਰੁੱਖ, ਪੰਛੀ, ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਦੇ ਕੱਲੇ-ਚਿੱਟੇ ਬੱਦਲ ਦੇਖੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੲ. ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰਦਿਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਮਨ ਨੇ ਕੀ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ?
ਉੱਤਰ : ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰਦਿਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਮਨ ਨੇ ਦਾਣਾ ਚੁੱਗਦੇ ਕਬੂਤਰ, ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ ਕੈਦ ਤੋਤਾ ਅਤੇ ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਬਾਂਦਰ ਦੇਖੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ. ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਸੁਮਨ ਨੇ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ?
ਉੱਤਰ : ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਸੁਮਨ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੋਤਾ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹ. ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲ਼ਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਖਿਡੌਣੇ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਉੱਤਰ : ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਵਾਲ਼ਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘੋੜਾ, ਹਾਥੀ, ਸ਼ੇਰ, ਵਰਦੀ ਵਾਲ਼ਾ ਫੌਜ਼ੀ, ਟੋਪੀ ਵਾਲ਼ਾ ਨੇਤਾ, ਚਾਬੀ ਵਾਲ਼ਾ ਬਾਂਦਰ, ਮਿੱਠੂ ਰਾਮ ਤੋਤਾ ਤੇ ਹਲ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੇ ਕਿਰਸਾਨ ਆਦਿ ਖਿਡੌਣੇ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕ. ਸੁਮਨ ਖਿਡੌਣੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖ਼ਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ?
ਉੱਤਰ : ਸੁਮਨ ਖਿਡੌਣੇ ਨਾ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਾਲ਼ਾ ਤੋਤਾ ਖ਼ਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖ. ਸੁਮਨ ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਖ਼ਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ?
ਉੱਤਰ : ਸੁਮਨ ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ਸੁਮਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ 'ਸ਼ਾਬਾਸ਼! ਸੁਮਨ' ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ?
ਉੱਤਰ : ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ 'ਚੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਸ਼ਾਬਾਸ਼! ਸੁਮਨ'।

2. ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਸਹਾਵਣਾ	:	ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਣ ਵਾਲ਼ਾ
ਸੈਲਾਨੀ	:	ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲ਼ਾ
ਨਜ਼ਾਰੇ	:	ਦ੍ਰਿਸ਼
ਉਤਸੁਕਤਾ	:	ਜਾਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ
ਪਰਿੰਦੇ	:	ਪੰਛੀ, ਜਾਨਵਰ
ਦੂਰਬੀਨ	:	ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲ਼ਾ ਯੰਤਰ
ਭਰਮਾਰ	:	ਬਹੁਤਾਤ, ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ
ਸੁਨਹਿਰੀ	:	ਸੋਨੇ-ਰੰਗਾ
ਲੋਚਦਾ	:	ਚਾਹੁੰਦਾ
ਸੰਕੇਤ	:	ਇਸ਼ਾਰਾ
ਦੁੜੰਗੇ	:	ਟਪੂਸੀਆਂ ਜਾਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ

3. ਲਿਖੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸ ਕੇ ਵਾਕ ਬਣਾਓ:

1. **ਅਜੀਬ (ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ)–** ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ।
2. **ਆਪਮੁਹਾਰੇ (ਬੇਕਾਬੂ)–** ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
3. **ਮਸਤੀ (ਖ਼ੁਮਾਰੀ)–** ਮੋਰ ਮੀਂਹ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਨੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ।
4. **ਝੁਰਮਟ (ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ)–** ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਝੁਰਮਟ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤਿਆਰ ਕਰਤਾ
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰੂਪਰਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਸਟਰ, 9855800683
ਸਮਿਸ ਪੱਖੀ ਖੁਰਦ, ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ, roopra.gurpreet@gmail.com

5. **ਅਚਨਚੇਤ (ਅਚਾਨਕ)–** ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ।
6. **ਡਾਰ (ਕਤਾਰ)–** ਪੰਛੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਡਾਰਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਹਨ।
7. **ਅਕਾਸ਼ (ਅਸਮਾਨ)–** ਅੱਜ ਅਕਾਸ਼ ਸਾਫ਼ ਹੈ।
8. **ਖੱਡ (ਪਹਾੜ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਥਾਂ)–** ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ :

1. **"ਆਹਾ! ਕਿੰਨੇ ਸੋਜਣੇ ਬਿਰਖ, ਬਿਰਖਾਂ 'ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਛੀ।"**
   ਉੱਤਰ : ਕਰਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਸੁਮਨ ਨੂੰ ਕਹੇ।
2. **"ਬੁੱਧੂ! ਬਿਰਖ ਅਕਾਸ਼ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"**
   ਉੱਤਰ : ਸੁਮਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਰਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹੇ।
3. **"ਗੰਗਾ ਰਾਮ! ਚੂਰੀ ਖਾਣੀ ਐ।"**
   ਉੱਤਰ : ਭੀੜ 'ਚੋਂ ਇਕੱ ਬੰਦੇ ਨੇ ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਕਹੇ।
4. **"ਮੰਮੀ ਜੀ! ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਦੋ ਰੱਬ ਹਨ।"**
   ਉੱਤਰ : ਸੁਮਨ ਨੇ ਮੰਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹੇ।
5. **"ਨਹੀਂ ਮੰਮੀ, ਮੈਂ ਖਿਡੌਣਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ।"**
   ਉੱਤਰ : ਸੁਮਨ ਨੇ ਮੰਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹੇ।

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਰਿਆ-ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਲਿਖੋ ਤੇ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਕਾਲ ਵੀ ਲਿਖੋ।

ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਬੜਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਤਨ-ਮਨ ਨੂੰ ਠਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰੁੱਖ ਇਸ ਤਰਾਂ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਝੂਮਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਚੁਟਕਲੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬੰਦਾ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਦੂਹਰਾ-ਤੀਹਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਾੜ ਹਰ ਕੋਈ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਉੱਚੇ-ਲੰਮੇ ਅਤੇ ਚੌੜੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਲਹਿਰੀਆ ਦੇਖ ਕੇ ਕਰਨ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

- **ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ :** ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਠਾਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਲਦੀ ਹੈ, ਝੂੰਮਦੇ ਹਨ, ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੱਗਦੇ ਹਨ
- **ਭੂਤਕਾਲ :**ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

6. ਵਿਆਕਰਨ :

ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੰਡ :
ਬਣਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਰਿਆ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

1. **ਇਕਹਰੀ ਕਿਰਿਆ :** ਵਾਕ ਵਿਚ ਇਕ-ਸ਼ਬਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇਕਹਰੀ ਕਿਰਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ :- ਰਾਸਤੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਹਾੜੀ **ਆਈ**।
2. **ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਰਿਆ :** ਵਾਕ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਸ਼ਬਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਰਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ :- ਸੈਲਾਨੀ ਪਹਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੈਰ ਕਰਨ **ਜਾਂਦੇ** **ਰਹਿੰਦੇ** ਹਨ।

ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਚੌਥੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੰਡ :
ਕਾਰਜ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਿਰਿਆ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

1. ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆ
2. ਸਹਾਇਕ ਕਿਰਿਆ

- ਸੁਮਨ ਨੇ ਪਿੰਜਰਾ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵਿਚ **ਸੁੱਟਿਆ** (ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆ) **ਸੀ** (ਸਹਾਇਕ ਕਿਰਿਆ)।

ਤਿਆਰ ਕਰਤਾ
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰੂਪਰਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਸਟਰ, 9855800683
ਸਮਿਸ ਪੱਖੀ ਖੁਰਦ, ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ, roopra.gurpreet@gmail.com